

การพัฒนาแบบประเมินภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย
โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม

พันตรีหญิง สมพิศ เกิดศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-538-8

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**DEVELOPMENT OF LEADERSHIP ASSESSMENT SCALE FOR HEAD NURSES,
HOSPITALS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF DEFENCE**

Major Sompis Kerdsiri

**สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science in Nursing Administration**

Program in Nursing Administration

Faculty of Nursing

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-538-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาแบบประเมินภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย
โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม

โดย

พันตรีหญิง สมพิศ เกิดศิริ

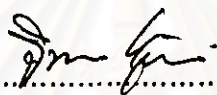
สาขาวิชา

การบริหารการพยาบาล

อาจารย์ที่ปรึกษา

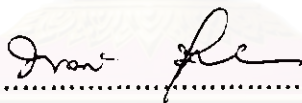
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิดา ดามาพงศ์

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลบัณฑิต

.....คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ยูนิพันธุ์)

คณะกรรมการวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พ.ต.ต.หญิง ดร. พวงเพ็ญ ชุณหปราณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิดา ดามาพงศ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประवालพกษ์)

สมพิศ เกิดศิริ, พันตรีหญิง : การพัฒนาแบบประเมินภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย
โรงพยาบาล สังกัดกระทรวงกลาโหม (DEVELOPMENT OF LEADERSHIP ASSESSMENT SCALE
FOR HEAD NURSES, HOSPITALS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF
DEFENCE) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. พนิดา ตามาพงศ์ ; 152 หน้า. ISBN. 974-334-538-8.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาแบบประเมินภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย
โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม ประชากรมี 2 กลุ่ม คือ พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยจำนวน 210 คน และพยาบาล
ประจำการซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของหัวหน้าหอผู้ป่วยจำนวน 2,160 คน โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม
ทั่วประเทศ จำนวน 33 แห่ง การสุ่มตัวอย่างกลุ่มพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยเลือกเฉพาะพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย
ที่ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างพยาบาล หัวหน้าหอ
ผู้ป่วยมีจำนวนน้อยจึงให้ทุกคนเป็นกลุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างพยาบาลประจำการใช้วิธีสุ่มแบบมีระบบ โดยเลือก
กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ได้บังคับบัญชาโดยตรงของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี
จำนวน 970 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยปรับปรุงจากผลการวิจัยของ วาสิณี วิเศษฤทธิ์ (2539) มีจำนวน 2 ชุด
คือ แบบสอบถามภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่พยาบาลประจำการคาดหวัง และแบบประเมินภาวะ
ผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยทั้ง 2 ชุด มีข้อความเหมือนกัน ลักษณะของเครื่องมือเป็นมาตราประเมิน
ค่าน้ำหนักคะแนนตามความถี่ของลักษณะและกระบวนการภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย แล้วให้
พยาบาลประจำการจำนวน 970 คน ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ตนคาดหวัง
นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบหลักหมุนแกนแบบอโรทอนอล ด้วยวิธีแวนิแม็กซ์
นำผลที่ได้ไปสร้างเป็นเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย แล้วส่งไปให้พยาบาลประจำการ
ตอบตามการรับรู้ของตน พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย 1 คน จะได้รับการประเมินโดยพยาบาลประจำการ 3 คน
วิธีการศึกษาทำโดยการทดสอบ 2 ครั้ง การทดสอบครั้งที่ 1 เพื่อหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา
ของครอนบาค หาค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด และหาค่าอำนาจจำแนกการทดสอบครั้งที่ 2
หาค่าความเที่ยง หาค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด หาค่าอำนาจจำแนก และสร้างเกณฑ์ปกติในรูป
คะแนนที่ปกติ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

แบบประเมินภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม
มี 9 ตัวประกอบ คือ 1) ตัวประกอบบารมี 2) ตัวประกอบการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ตัวประกอบการเสริมสร้าง
พลังอำนาจ 4) ตัวประกอบการจัดการโดยมีข้อยกเว้น 5) ตัวประกอบการกระตุ้นปัญญาและการปลุกฝังค่านิยม
6) ตัวประกอบการให้รางวัล 7) ตัวประกอบการนำสู่การเปลี่ยนแปลง 8) ตัวประกอบการสร้างและการถ่ายทอด
วิสัยทัศน์ และ 9) ตัวประกอบการคำนึงถึงลูกน้องเป็นรายบุคคล ทั้ง 9 ตัวประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวน
ได้ ร้อยละ 61.53 ได้แบบประเมินภาวะ ผู้นำจำนวน 91 ข้อ การทดสอบความเที่ยงของแบบประเมินทั้งฉบับโดยใช้
สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค พบว่า มีค่าความเที่ยง .9819 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด .104
ค่าความเที่ยงของแบบประเมินในแต่ละตัวประกอบมีพิสัยตั้งแต่ .8006 - .9566 แบบประเมินทุกข้อมีค่าอำนาจ
จำแนกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานที่ปกติของแบบประเมินทั้งฉบับ
มีพิสัยตั้งแต่ 3.18 - 4.93 และ 21 - 78 ตามลำดับ ส่วนคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานที่ปกติของแบบประเมิน
ในแต่ละตัวประกอบมีพิสัยตั้งแต่ 2.33 - 5 และ 21 - 78 ตามลำดับ

ภาควิชา.....คณะพยาบาลศาสตร์.....
สาขาวิชา.....การบริหารการพยาบาล....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4177591536 : MAJOR NURSING ADMINISTRATION

KEY WORD: LEADERSHIP / HEAD NURSES / ASSESSMENT

SOMPIS KERDSIRI, MAJOR :DEVELOPMENT OF LEADERSHIP ASSESSMENT SCALE FOR HEAD NURSES, HOSPITALS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF DEFENCE. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PANIDA DAMAPONG, Ph.D. 152 pp. ISBN. 974-334-538-8.

The purposes of this research were to develop the Leadership Assessment Scale for Head Nurses, hospital under the jurisdiction of the Ministry of Defence . There were two groups of population, 210 head nurses and their subordinates, 2,160 staff nurses from 33 hospitals under the jurisdiction of the Ministry of Defence all over the country. A sample of 205 head nurses who have had at least a year of experience, was selected through the purposive sampling technique, and a sample of 970 staff nurses who worked as subordinates of the head nurses for at least a year, was selected through systemic sampling technique. The two instruments to be tested were rating scale on frequency of activities and demonstration of certain qualities, developed and adapted from the research result of Wasinee Wiserith (1996). The first instrument, head nurses leadership questionnaire as expected for staff nurses was used to identify leadership factors by using principal component factor analysis, orthogonal rotated axis by varimax method. The second instrument, Head Nurses Leadership Assessment Scale, developed from the results of factor analysis. Each of head nurse was assessed her leadership by her 3 subordinates through the second instrument. Two tests were conduct.. The first test was to discover reliability, standard error of measurement and discrimination indices. The second test was to discover reliability, standard error of measurement, discrimination indices and a normalized T - score norm.

The major findings were as follows.

Nine significant leadership factors of head nurses were identified: 1) charisma, 2) inspiration, 3) empowerment, 4) management by exception, 5) intellectual stimulation, 6) contingent reward , 7) change facilitator, 8) vision and projecting the vision and 9) individual consideration. The total variance of these factors was 61.53%. The reliability of each factor, calculated by the Cronbach ' s Alpha Coefficient, range from .8006 - .9566 and the reliability of the entire assessment scale was .9819. The standard error of measurement of the entire assessment scale was .104 and the discrimination indices of each test item were significant at .05 level. The raw score and normalized T - score of the entire assessment scale range from 3.18 - 4.93 and 21 - 78 respectively. The raw score and normalized T - score of each factor range from 2.33 - 5 and 21 - 78 respectively.

ภาควิชา.....คณะพยาบาลศาสตร์.....
สาขาวิชา.....การบริหารการพยาบาล....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อนิติต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความสามารถจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิดา ตามาพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้แนวคิด คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พ.ต.ต.หญิง ดร.พวงเพ็ญ ชุนทรปรารณ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประมวลพุกฤษ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการแก้ไขและปรับปรุงแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย และขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาล หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมทั้ง 33 แห่ง และโรงพยาบาลตำรวจ รวมทั้งพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณ ร้อยเอกหญิง วาสนิณี วิเศษฤทธิ์ ที่เป็นผู้วิจัยตัวประกอบภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม ที่ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ ร้อยเอกหญิง วรรณรัตน์ ใจซื่อกุล ที่ให้ความช่วยเหลือในการประมวลผลข้อมูล กัลยาณมิตรทุกท่านที่ให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา และบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยบางส่วน

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา ที่ได้ให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้ารับการศึกษาค้นคว้า ความดีและประโยชน์ใดๆ ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบแต่บุพการีญาติพี่น้อง และคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้ความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการศึกษา

พันตรีหญิง สมพิศ เกิดศิริ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	v
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	vii
กิตติกรรมประกาศ	ix
สารบัญ	x
สารบัญตาราง.....	xi
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ.....	9
ตัวประกอบภาวะผู้นำ	15
วิธีการประเมินภาวะผู้นำ.....	29
การวิเคราะห์ตัวประกอบ.....	32
บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	41
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	42
การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย	43
ศึกษาวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ และการพัฒนา แบบประเมินภาวะผู้นำ	43
สร้างแบบประเมิน	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การปรับปรุงคุณภาพขั้นต้นของแบบประเมิน.....	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
การรวบรวมข้อมูล	51
การวิเคราะห์ตัวประกอบ.....	52
การทดสอบครั้งที่ 1.....	52
การทดสอบครั้งที่ 2.....	53
การจัดทำแบบประเมินภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสังกัดโรงพยาบาลกระทรวงกลาโหม.....	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
สรุปผลการวิจัย.....	92
อภิปรายผลการวิจัย.....	95
ข้อเสนอแนะ.....	104
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	104
รายการอ้างอิง.....	105
ภาคผนวก	111
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ และหนังสือขอความร่วมมือ	112
ภาคผนวก ข คู่มือการใช้แบบประเมิน	117
ภาคผนวก ค ตารางวิเคราะห์คะแนน	130
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	135
ภาคผนวก จ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	141
ภาคผนวก ฉ ค่าสถิติจากการวิเคราะห์ตัวประกอบ.....	145
ประวัติผู้วิจัย.....	152

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	การสุ่มตัวอย่างกลุ่มพยาบาลประจำการ เพื่อวิเคราะห์ตัวประกอบ.....49
2	การสุ่มตัวอย่าง เพื่อการทดสอบแบบประเมิน50
3	จำนวนและร้อยละของพยาบาลประจำการที่ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์ตัวประกอบ จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และสถานที่ปฏิบัติงาน57
4	จำนวนและร้อยละของพยาบาลประจำการในการทดสอบแบบประเมินครั้งที่ 1 จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้ได้บังคับบัญชาของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยคนปัจจุบัน วุฒิการศึกษา และสถานที่ปฏิบัติงาน59
5	จำนวนและร้อยละของพยาบาลประจำการ จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้ได้บังคับบัญชาของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยคนปัจจุบัน วุฒิการศึกษา สถานที่ปฏิบัติงาน61
6	แสดงค่าไอเกนและร้อยละสะสมของความแปรปรวนรวมในแต่ละตัวประกอบภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามความคาดหวังของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม.....65
7	ตัวประกอบที่ 1 บารมี63
8	ตัวประกอบที่ 2 การสร้างแรงบันดาลใจ66
9	ตัวประกอบที่ 3 การเสริมสร้างพลังอำนาจ68
10	ตัวประกอบที่ 4 การจัดการโดยมีข้อยกเว้น.....69
11	ตัวประกอบที่ 5 การกระตุ้นปัญญาและการปลูกฝังค่านิยม.....70
12	ตัวประกอบที่ 6 การให้รางวัล71
13	ตัวประกอบที่ 7 การนำสู่การเปลี่ยนแปลง72
14	ตัวประกอบที่ 8 การสร้างและการถ่ายทอดวิสัยทัศน์73
15	ตัวประกอบที่ 9 การคำนึงถึงลูกน้องเป็นรายบุคคล.....74
16	ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเที่ยงของแบบประเมินในแต่ละตัวประกอบและรวมทุกตัวประกอบ75
17	ค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินจากผลการทดสอบครั้งที่ 1.....77
18	ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเที่ยงของแบบประเมินในแต่ละตัวประกอบและรวมทุกตัวประกอบ.....78
19	ค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินจากผลการทดสอบครั้งที่ 280
20	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำทั้งฉบับในรูปของคะแนนที่ปกติ81

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
21	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 1 บารมี ในรูปของคะแนนที่ปกติ82
22	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 2 การสร้างแรงบันดาลใจ ในรูปของคะแนนที่ปกติ83
23	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 3 การเสริมสร้างพลังอำนาจ ในรูปของคะแนนที่ปกติ.....84
24	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 4 การจัดการโดยมีข้อยกเว้น ในรูปของคะแนนที่ปกติ.....85
25	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 5 การกระตุ้นปัญญาและการปลูกฝังค่านิยม ในรูปของคะแนนที่ปกติ86
26	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 6 การให้รางวัล ในรูปของคะแนนที่ปกติ87
27	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 7 การนำสู่การเปลี่ยนแปลง ในรูปของคะแนนที่ปกติ88
28	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 8 การสร้างและการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ ในรูปของคะแนนที่ปกติ89
29	เกณฑ์ปกติของคะแนนจากการประเมินภาวะผู้นำ ตัวประกอบที่ 9 การคำนึงถึงลูกน้องเป็นรายบุคคล ในรูปของคะแนนที่ปกติ90
30	ค่าไอเกณฑ์จากการสกัดตัวประกอบของภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม.....146
31	ตัวประกอบภาวะผู้นำของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลสังกัด กระทรวงกลาโหม.....148